

Оцінка інвестиційного потенціалу регіонів

Розглянуто методичні підходи до розрахунку та оцінки інвестиційного потенціалу, запропоновані науковцями у сфері досліджень інвестиційних процесів на регіональному рівні. Розкривається сутність поняття «інвестиційний потенціал» та пропонується методичний інструментарій оцінки інвестиційного потенціалу окремого регіону. На основі запропонованої методики оцінки здійснено розрахунок інвестиційного потенціалу в сучасних умовах та визначено рейтингові позиції регіонів.

Ключові слова: потенціал, інвестиційний потенціал регіону, інвестиційні ресурси, інтегральний індекс інвестиційного потенціалу.

Протягом 2001–2008 рр. спостерігається збільшення обсягів іноземних інвестицій у розвиток регіонів України, що сприяє формуванню бюджету держави та покращенню соціального становища в країні. Регіони країни відзначаються своєю ресурсною базою, географічним розташуванням, рівнем відкритості економіки, соціальним і екологічним становищем та іншими факторами, що впливають на рівень розвитку інвестиційних процесів.

У цілому активність та якість інвестиційних процесів регіону пов'язані з його інвестиційними можливостями або умовами для успішного ведення бізнесу. На нашу думку, основним важелем активізації та сталого протікання інвестиційних процесів на регіональному рівні є інвестиційний потенціал регіону.

Методика розрахунку та сукупність показників, що складають підґрунтя оцінки інвестиційного потенціалу на рівні регіону, пропонується у працях А. Водянова, А. Смірнова, М. Бутка, О. Акименка, І. Руссмана, О. Ольшанського, О. Бакунца та інших науковців, що досліджують регіональні аспекти протікання інвестиційних процесів. В економічній літературі існує велика кількість різноманітних підходів до визначення інвестиційної привабливості регіону, що зокрема переплітається із методикою визначення інвестиційного потенціалу останніх. Так, у працях І. Вахович оцінка інвестиційної привабливості регіонів та визначення рейтингу останніх проводиться за сукупністю факторів, що характеризують, з одного боку, інвестиційну активність, а з іншого – інвестиційний ризик. Методика визначення та ранжування регіонів за рівнем інвестиційного потенціалу пропонується у працях Л. Тарангул, І. Горленко [14], О. Колосова [7], К. Гурової [4]. Проте сучасні методики розрахунку інвестиційного потенціалу будуються на групах окремих показників, що характеризують найважливіші сторони розвитку регіональної економіки, а не на факторах, які є невідмінними атрибутами реалізації інвестиційних процесів у регіоні, що визначаються та розраховуються автором.

Мета дослідження полягає у вивченні поняття «інвестиційний потенціал», факторів, що його зумовлюють, та методичних підходів до розрахунку, окреслених у працях відомих науковців, що здійснюють дослідження у сфері інвестиційного розвитку регіонів. Основною метою автора є формування сукупності показників, що найбільш чітко відображають інвестиційний потенціал окремого регіону, розробка методики розрахунку інтегрального індексу інвестиційного потенціалу та визначення рейтингу регіонів України щодо останнього.

Рівень ефективності реалізації інвестиційних процесів у регіоні, в першу чергу залежить від потенціалу, який визначається як запас його міцності у всіх

аспектах, необхідних для перебігу інвестиційних процесів. В енциклопедичному словнику дається визначення, що потенціал – це наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння їх раціонально використати для досягнення поставленої мети [10].

У нашому випадку, коли йдеться про потенціал регіону, слід розуміти наявність ресурсів у регіоні, необхідних для забезпечення інвестиційних процесів і досягнення бажаних результатів у найближчий час.

Розглядаючи інвестиційний процес як цілісний комплекс факторів, ресурсів, механізмів та наслідків, можна виокремлювати поняття «інвестиційний потенціал».

В сучасній економічній літературі не існує загальновизначеного трактування поняття «інвестиційний потенціал». В окремих джерелах зазначається, що це – «міра спроможності національної економіки та її окремих суб'єктів без порушення господарських пропорцій і зниження інституціонально визнаного рівня споживання і попиту забезпечити фінансування свого розширеного розвитку» [5].

Інвестиційний потенціал – це сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства), необхідних для забезпечення інвестиційного розвитку економіки [6].

Інвестиційний потенціал – це показник кількісний, що враховує основні макроекономічні характеристики, насиченість території факторами виробництва (природними ресурсами, робочою силою, основними фондами, розвинутою інфраструктурою фінансового ринку) [8].

На думку автора, інвестиційний потенціал регіону необхідно розраховувати як сумарний показник забезпеченості фінансовими, трудовими, виробничими та природними ресурсами, які є основними важелями здійснення інвестиційних процесів у державі та окремому її регіоні. У цьому випадку під інвестиційним потенціалом регіону можемо розуміти забезпеченість території різного роду інвестиційними ресурсами, а не лише тими, що висвітлюють фінансовий бік інвестиційної діяльності.

З метою апробації методики оцінки інвестиційного потенціалу регіонів України першим етапом є визначення показників, за якими буде проведено визначення інтегральних показників рівня забезпеченості фінансовими, трудовими, природними та виробничими ресурсами окремих регіонів та в кінцевому підсумку інтегрального індексу інвестиційного потенціалу. Показники, що формують інвестиційний потенціал на думку автора показано у таблиці 1.

Наступним кроком є визначення часткових коефіцієнтів, що формують інтегральний показник забезпеченості фінансовими, трудовими, природними та виробничими ресурсами. Оскільки приведені у табл. 1 показники є неоднорідними, тобто не підлягають зіставленню та містять значні внутрішньорегіональні коливання, необхідним є процес стандартизації цих показників. З метою приведення показників до однорідного стану необхідно розрахувати стандартизоване відхилення (дисперсію).

При цьому частковий коефіцієнт окремого факторного показника кожного регіону буде визначатися за формулою¹:

$$K_i = \frac{Z_{ir}}{S}, \quad (1)$$

¹ Формули 1–4 розроблені автором.

Таблиця 1

Показники визначення інвестиційного потенціалу регіонів

№ п/п	Показники забезпеченості регіону фінансовими ресурсами	Показники забезпеченості регіону трудовими ресурсами	Показники забезпеченості регіону виробничими ресурсами	Показники забезпеченості регіону природними ресурсами
1.	Обсяг прямих іноземних інвестицій в розрахунок на одну особу, доларів	Середньорічна кількість працівників тис. осіб	Основні засоби, млн. грн.	Площа сільськогосподарських угідь, тис. га
2.	Сукупні фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.	Економічна активність, тис. осіб	Кількість промислових підприємств, одиниць	Площа земельного лісового фонду, тис. га
3.	Обсяги кредитів, наданих в економіку регіону, в розрахунок на одну особу наявного населення, грн.	Рівень зареєстрованого безробіття, %	Кількість діючих сільськогосподарських товариств, одиниць	Видобуток газу природного за регіонами, млн. м ³
4.	Доходи місцевих бюджетів на одну особу наявного населення (з урахуванням міжбюджетних трансфертів), грн.	Кількість померлих громадян на 1000 наявного населення, осіб	Кількість суб'єктів державного реєстру підприємств та організацій України	Випуск готового вугілля за регіонами, тис. т
5.	Кошти фізичних осіб, зосереджені на банківських рахунках, у розрахунок на одну особу наявного населення, грн.	Потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць, тис. осіб	Кількість малих підприємств, у розрахунок на 10 тис. наявного населення	Видобуток пісків природних за регіонами, тис. м ³
6.	Наявний дохід у розрахунок на одного жителя, грн.	Кількість осіб, що підвищили кваліфікацію, тис. осіб	Кількість малих промислових підприємств, одиниць	Видобуток гальки, гравію, щебеню та каменю дробленого за регіонами, тис. м ³
7.	Частка ВДВ у % ВВП країни	Частка науковців у сукупній чисельності наявного населення, %	Вантажооборот автомобільного транспорту, млн. км	
8.	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.		Кількість об'єктів роздрібної торгівлі, в розрахунок на одну	
9.	Сукупні ресурси в середньому за місяць у розрахунок на одне домогосподарство, грн.			

- де K_i – частковий коефіцієнт факторіального показника i -го регіону;
 Z_{ir} – числове значення окремого факторіального показника по i -му регіону;
 S – стандартизоване відхилення показника.

Стандартизоване відхилення визначається за формулою:

$$S = \sqrt{\frac{\sum (Z_{ir} - \bar{Z})^2}{n}}, \quad (2)$$

- де $\bar{Z}$ – середньоарифметичне значення факторіального показника для всіх досліджуваних регіонів;
 n – кількість регіонів.

Третій етап аналізу полягає у розрахунку інтегрального показника забезпеченості фінансовими, трудовими, природними та виробничими ресурсами регіонів. Інтегральний показник визначатиметься за формулою:

$$I_i = \sqrt{\sum_{j=1}^n (1 - k_{ij})^2}, \quad (3)$$

- де I_i – інтегральний показник забезпеченості окремими видами ресурсів i -го регіону;
 n – кількість одиниць сукупності;
 k_j – частковий коефіцієнт факторіального показника по i -му регіону.

При цьому найвищий рейтинг забезпеченості фінансовими, трудовими, виробничими чи природними ресурсами буде мати той регіон, що має максимальне значення інтегрованого показника. Різниця між одиницею і частковим коефіцієнтом, що є дестимулятором розвитку інвестиційних процесів, віднімається, а між тим, що є стимулятором, додається. Наприклад, у даному дослідженні показник, що характеризує рівень безробіття, є дестимулятором, оскільки збільшення показника характеризує негативну ситуацію, на відміну від показника наявного доходу в розрахунку на одну особу, який у напрямку зростання показує збільшення фінансових ресурсів регіону.

Четвертим етапом є визначення інтегрального індексу забезпеченості регіону інвестиційними ресурсами та надання регіонам певної рейтингової позиції. Найвищий інвестиційний рейтинг матиме той регіон, значення показника якого є найвищим. Інтегральний індекс інвестиційного потенціалу визначається як середня арифметична інтегральних показників забезпеченості регіону фінансовими, трудовими, виробничими та природними ресурсами:

$$I = \frac{I_{jfin} + I_{jtrud} + I_{jvur} + I_{jprur}}{4}, \quad (4)$$

- де I – інтегральний індекс інвестиційного потенціалу i -го регіону;
 I_{jfin} – інтегральний показник забезпеченості фінансовими ресурсами i -го регіону;
 I_{jtrud} – інтегральний показник забезпеченості трудовими ресурсами i -го регіону;
 I_{jvur} – інтегральний показник забезпеченості виробничими ресурсами i -го регіону;
 I_{jprur} – інтегральний показник забезпеченості природними ресурсами i -го регіону.

На основі запропонованої автором методики визначення інвестиційного потенціалу регіонів розраховано інтегровані показники забезпеченості фінансовими, трудовими, виробничими, природними ресурсами та показник інвестиційного потенціалу регіонів України.

Значення інтегральних показників забезпеченості фінансовими ресурсами регіонів України подаються у таблиці 2.

За даними табл. 2, можна побачити, що найвищий рівень забезпеченості фінансовими ресурсами спостерігається у місті Києві, а інтегральний індекс за-

Таблиця 2

Інтегральні показники та рейтингове місце регіонів за рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, 2005-2006 рр.

Регіони	Інтегральний показник забезпеченості фінансовими ресурсами, I_{jfin}		Рейтингове місце	
	2005 р.	2006 р.	2005 р.	2006 р.
АР Крим	7,44	7,58	25	20
Вінницька	7,57	7,33	22	23
Волинська	7,52	6,94	23	26
Дніпропетровська	9,67	9,27	3	4
Донецька	10,07	9,71	2	3
Житомирська	7,64	7,47	21	22
Закарпатська	9,19	8,67	7	9
Запорізька	9,33	9,19	5	5
Івано-Франківська	8,65	8,25	13	13
Київська	8,97	8,84	8	6
Кіровоградська	7,05	7,10	27	25
Луганська	8,32	7,81	14	15
Львівська	8,78	8,75	9	8
Миколаївська	9,52	8,80	4	7
Одеська	8,66	7,93	12	14
Полтавська	8,67	8,29	11	12
Рівненська	8,24	8,48	15	11
Сумська	7,82	7,64	18	19
Тернопільська	7,31	6,84	26	27
Харківська	8,70	8,49	10	10
Херсонська	8,06	7,50	16	21
Хмельницька	7,76	7,80	19	16
Черкаська	7,83	7,68	17	17
Чернівецька	7,73	7,65	20	18
Чернігівська	7,49	7,26	24	24
м. Київ	19,13	18,85	1	1
м. Севастополь	9,21	10,13	6	2

* Розрахунки автора за даними Головних управлінь статистики у регіонах України.

безпеки фінансовими ресурсами у 2005-2006 рр. складає відповідно 19,13 та 18,85. На другому місці за рівнем фінансового забезпечення перебувала у 2005 р. Донецька область, а у 2006 р. – місто Севастополь. Перенесення позицій міста Севастополя із 6 на 1 рейтингове місце пов'язане зі збільшенням прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу із 244,5 дол. у 2005 р., до 333,1 дол. у 2006 р. Помітного зростання у 2006 р. у Севастополі зазнали доходи місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу. Зростання зайнятості населення покращення соціальних умов та ріст потреб населення, зумовили збільшення сукупних ресурсів, що припадають на одне домогосподарство. Найнижче значення інтегрального показника безпеки фінансовими ресурсами спостерігається у Тернопільській області, яка має недостатньо високий запас внутрішніх фінансових ресурсів. Інтегральний показник безпеки фінансовими ресурсами у Тернопільській області у 2006 р. був у 2,8 разу менший за його максимальне значення по Україні. Як не дивно, передостанню рейтингову позицію безпеки фінансовими ресурсами у 2006 р. посідала Волинська область, яка у 2005 р. перебувала на ненабагато нижчій позиції (23 місце). Відставання Волині у сфері безпеки фінансовими ресурсами пов'язане з невисокими фінансовими результатами діяльності підприємницьких структур та низьким рівнем доходів у розрахунку на одну особу.

Погіршення рейтингової позиції (16 у 2005 р. та 21 у 2006 р.) щодо безпеки фінансовими ресурсами відстежується у Херсонській області. Найбільший вплив на зниження рівня безпеки фінансовими ресурсами мало зменшення показника, що показує обсяг кредитів наданих в економіку регіону, у розрахунку на одну особу із 2530,66 грн. у 2005 р. до 1444,29 грн. у 2006 р. Хоча необхідно зазначити, що зменшення кредитних ресурсів, наданих у регіон, не прямо впливає на суму доходів суб'єктів господарювання, оскільки в розрахунку на одну особу фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування мали тенденцію до зростання. Суттєве зниження інтегрованого показника безпеки фінансовими ресурсами також зумовлено зменшенням наявного доходу в розрахунку на одну особу на 1091,7 грн. у 2006 р.

Однак слід зазначити, що рейтингові позиції регіонів у напрямку безпеки фінансовими ресурсами не відповідають рейтинговим позиціям щодо безпеки трудовими ресурсами (табл. 3).

Перше місце у рейтингу безпеки трудовими ресурсами належить Донецькій області, яка відзначається достатньою кількістю економічно активного населення, високою часткою працівників, що підвищили кваліфікацію, та низьким рівнем безробіття, який у 2006 р. склав 1,6%. Для прикладу: у Тернопільській області рівень безробіття у 2006 р. склав 5,3% і був найвищим порівняно з усіма регіонами України. Друге місце у 2005 р. займала Дніпропетровська область, а у 2006 р. другу рейтингову позицію поділено між Дніпропетровською та Чернігівською областями. Місто Київ, яке є найбільш захищеним у фінансовому плані, у сфері наявності трудових ресурсів серед регіонів України перебувало у 2005 та 2006 рр. на 15 місці.

Найнижчі результати безпеки трудовими ресурсами у Рівненській області. Цей аспект слід пояснювати високим рівнем безробіття, низькою часткою науковців у загальній чисельності населення, міграцією населення у пошуках додаткового заробітку за кордон та іншими факторами, що формують трудовий потенціал регіону.

Інтегральні показники та рейтингове місце регіонів
за рівнем забезпеченості трудовими ресурсами, 2005-2006 рр..

Регіони	Інтегральний показник забезпеченості трудовими, I_{jtrud}		Рейтингове місце	
	2005 р.	2006 р.	2005 р.	2006 р.
АР Крим	5,95	6,17	18	17
Вінницька	6,73	6,73	10	13
Волинська	5,55	5,78	20	20
Дніпропетровська	8,42	8,58	2	2
Донецька	9,99	10,06	1	1
Житомирська	6,93	7,23	9	7
Закарпатська	4,70	4,82	22	24
Запорізька	6,60	6,92	12	10
Івано-Франківська	4,63	4,85	23	23
Київська	7,08	7,32	7	5
Кіровоградська	6,93	6,97	9	9
Луганська	7,33	7,51	5	4
Львівська	5,22	5,46	21	21
Миколаївська	5,98	6,11	17	19
Одеська	6,56	6,77	13	12
Полтавська	7,04	7,00	8	8
Рівненська	4,55	4,57	24	26
Сумська	7,29	7,26	6	6
Тернопільська	4,25	4,80	25	25
Харківська	7,73	7,88	4	3
Херсонська	5,88	6,16	19	18
Хмельницька	6,54	6,72	14	14
Черкаська	6,69	6,85	11	11
Чернівецька	4,63	4,88	23	22
Чернігівська	8,35	8,58	3	2
м. Київ	6,07	6,43	15	15
м. Севастополь	6,00	6,22	16	16

* Розрахунки автора за даними Головних управлінь статистики у регіонах України.

Виробничі ресурси регіону в умовах розвитку ринкової економіки та вступу України до світової спільноти мають вагоме значення, оскільки дають уявлення про розвиток виробничого та невиробничого сектора регіону, сучасний рівень становлення малого бізнесу, забезпеченість основними виробничими фондами та ін. Інтегральні індекси забезпеченості регіонів України виробничими фондами, розраховані автором згідно із запропонованою методикою, показані у таблиці 4.

Як показують результати розрахунку інтегрального показника забезпеченості регіонів виробничими ресурсами у 2005 та 2006 рр., найвищий рейтинг належить

Таблиця 4

Інтегральні показники та рейтингове місце регіонів за рівнем забезпеченості виробничими ресурсами, 2005-2006 рр..

Регіони	Інтегральний показник забезпеченості виробничими ресурсами, I_{vur}		Рейтингове місце	
	2005 р.	2006 р.	2005 р.	2006 р.
АР Крим	5,82	5,17	11	2
Вінницька	5,94	0,99	8	23
Волинська	5,64	1,30	12	18
Дніпропетровська	5,91	4,28	9	4
Донецька	5,86	4,51	10	3
Житомирська	5,57	0,96	14	24
Закарпатська	5,46	1,95	15	13
Запорізька	5,36	2,52	18	10
Івано-Франківська	4,28	1,22	24	19
Київська	5,38	2,55	17	9
Кіровоградська	6,35	1,64	5	15
Луганська	3,68	1,42	27	17
Львівська	6,80	3,07	3	7
Миколаївська	4,99	2,89	21	8
Одеська	5,49	4,24	15	5
Полтавська	6,05	1,68	7	14
Рівненська	4,58	1,16	23	20
Сумська	6,32	1,07	6	22
Тернопільська	3,92	1,12	26	21
Харківська	5,34	3,51	19	6
Херсонська	5,29	1,50	20	16
Хмельницька	5,60	1,22	13	19
Черкаська	4,90	0,90	22	25
Чернівецька	3,93	1,42	25	17
Чернігівська	6,62	0,99	4	23
м. Київ	11,25	10,54	1	1
м. Севастополь	8,02	2,36	2	11

* Розрахунки автора за даними Головних управлінь статистики у регіонах України.

місту Києву. У десятку лідерів за рівнем забезпеченості виробничими ресурсами у 2005 р. ввійшли міста Київ та Севастополь, Львівська, Чернігівська, Кіровоградська, Сумська, Полтавська, Вінницька, Дніпропетровська та Донецька області. У 2006 р. Донецька область займала 10 рейтингову позицію, а у 2005 р. уже перебувала на 3 місці. Покращення рейтингових позицій Донецької області пов'язане із збільшенням вартості основних виробничих фондів, якими забезпечений регіон на 46687 млн. грн., збільшенням кількості сільськогосподарських товариств на 522 одиниці, хоча промислових підприємств стало менше на 166 одиниць, та в

цілому ростом підприємств малого та середнього бізнесу, які впливають на формування валового регіонального продукту не меншою мірою, ніж підприємства сфери великого бізнесу.

У 2006 р. позитивний ріст забезпеченості виробничими ресурсами спостерігається у АРК, яка із 11 позиції перемістилась на 2. Позитивні зміни у АРК пов'язані із збільшенням кількості підприємств сфери торгівлі та послуг, що обслуговують туристично-рекреаційний комплекс Криму.

Таблиця 5

Інтегральні показники та рейтингове місце регіонів за рівнем забезпеченості природними ресурсами, 2005-2006 рр..

Регіони	Інтегральний показник забезпеченості природними ресурсами, I_{jprur}		Рейтингове місце	
	2005 р.	2006 р.	2005 р.	2006 р.
АР Крим	2,00	1,76	23	24
Вінницька	2,49	2,47	16	15
Волинська	2,40	2,40	18	17
Дніпропетровська	3,10	3,23	7	6
Донецька	4,34	4,29	3	3
Житомирська	5,06	5,10	2	2
Закарпатська	2,39	2,36	19	18
Запорізька	2,78	3,01	10	8
Івано-Франківська	2,20	2,16	21	20
Київська	2,71	2,71	11	11
Кіровоградська	2,56	2,55	14	13
Луганська	2,91	2,96	9	10
Львівська	2,50	2,50	15	14
Миколаївська	2,59	2,55	13	13
Одеська	3,38	3,36	5	5
Полтавська	3,96	3,79	4	4
Рівненська	2,95	2,99	8	9
Сумська	2,47	2,45	17	16
Тернопільська	1,74	1,75	25	25
Харківська	5,27	5,16	1	1
Херсонська	2,60	2,57	12	12
Хмельницька	2,03	1,96	22	21
Черкаська	1,95	1,92	24	22
Чернівецька	1,95	1,83	2	23
Чернігівська	3,16	3,15	6	7
м. Київ	0,00	0,00	-	-
м. Севастополь	2,29	2,32	20	19

* Розрахунки автора за даними Головних управлінь статистики у регіонах України.

Основними і тими, що закладені природно-кліматичними умовами території, видами інвестиційних ресурсів регіону є природні ресурси, які визначають специфікацію регіонів та впливають на вибір інвестора щодо вкладення коштів, оскільки є сировинною базою виробництва, які мають місце в регіонах.

Рейтингові позиції регіонів України щодо рівня забезпеченості природними ресурсами показано у таблиці 5.

Показники, що включені в розрахунок інтегрального індексу забезпеченості природними ресурсами регіонів, у місті Києві мають нульове значення, тому можна стверджувати, що за рівнем забезпеченості природними ресурсами місто займає останню позицію. За даними 2005 та 2006 рр. Харківська область має найвищий

Таблиця 6

Інтегральні індекси інвестиційного потенціалу регіонів, 2005-2006 рр.

Регіони	Інтегральний індекс інвестиційного потенціалу		Рейтингове місце	
	2005 р.	2006 р.	2005 р.	2006 р.
АР Крим	5,30	5,17	21	10
Вінницька	5,68	4,38	15	19
Волинська	5,28	4,11	22	23
Дніпропетровська	6,78	6,34	3	3
Донецька	7,57	7,14	2	2
Житомирська	6,30	5,19	8	9
Закарпатська	5,44	4,45	19	17
Запорізька	6,02	5,41	10	6
Івано-Франківська	4,94	4,12	24	22
Київська	6,04	5,36	9	7
Кіровоградська	5,72	4,57	14	16
Луганська	5,56	4,93	16	14
Львівська	5,83	4,95	12	13
Миколаївська	5,77	5,09	13	11
Одеська	6,02	5,58	10	5
Полтавська	6,43	5,19	5	9
Рівненська	5,08	4,30	23	21
Сумська	5,98	4,61	11	15
Тернопільська	4,31	3,63	26	25
Харківська	6,76	6,26	4	4
Херсонська	5,46	4,43	18	18
Хмельницька	5,48	4,43	17	18
Черкаська	5,34	4,34	20	20
Чернівецька	4,56	3,95	25	24
Чернігівська	6,41	5,00	6	12
м. Київ	9,11	8,96	1	1
м. Севастополь	6,38	5,26	7	8

* Розрахунки автора за даними Головних управлінь статистики у регіонах України.

природний потенціал, що представлений видобутком природного газу, природних пісків, розміщенням значної площі лісових насаджень та сільськогосподарських угідь. Окрім міста Києва, найнижчий рівень забезпеченості природними ресурсами у 2005 та 2006 рр. був характерний для Тернопільської області.

Результати розрахунку інтегрального показника інвестиційного потенціалу регіонів показано у таблиці 6.

Результати розрахунку показників інвестиційного потенціалу регіонів показують, що місто Київ незалежно від відсутності природного потенціалу має найвищий рейтинг інвестиційного потенціалу, що прямо впливає на рівень його інвестиційної привабливості. Перша позиція у рейтингу інвестиційного потенціалу відповідає рейтинговій позиції міста щодо залучення іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу. У десятку лідерів за рівнем інвестиційного потенціалу у 2006 р. увійшли міста Київ та Севастополь, Харківська, Полтавська, Одеська, Київська, Житомирська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька області та АРК. До п'ятірки областей-аутсайдерів із найнижчим рівнем інвестиційного потенціалу належать Тернопільська, Чернівецька, Волинська, Івано-Франківська, Рівненська та Черкаська області

Розрахунки інтегральних показників інвестиційного потенціалу регіонів України засвідчують неоднорідність розвитку регіонів, а також їх забезпеченості фінансовими, виробничими, трудовими та природними ресурсами. Однак, згідно з попередніми дослідженнями автора рівня забезпеченості прямими іноземними інвестиціями регіонів України, місто Київ займає найвищу рейтингову позицію за одним та іншим показником. Помітні розбіжності відстежуються у Волинській області, яка за рівнем інвестиційного потенціалу входила у п'ятірку аутсайдерів у 2005 та 2006 рр., а за показником прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу у 2006 р., перебуваючи на 9 позиції, увійшла до десятки лідерів.

Оцінка інвестиційного потенціалу регіонів України дає підстави стверджувати, що інвестор (чи то внутрішній, чи зовнішній), вкладаючи кошти у регіон, керується не лише суб'єктивними, а й об'єктивними факторами, до яких належать: підтримка з боку органів місцевого самоврядування, рівень розвитку підприємницької культури у регіоні, вміння керівників підприємств вести переговори та переконувати у вигідності того чи іншого проекту. Досить важливе значення при вкладенні коштів мають фактори національного рівня, які показують стан валютної, податкової, кредитної політик та політичної ситуації у державі і не можуть бути змінені в короткостроковій перспективі та не коригуються суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел

1. Бутко М. П. Методологічні засади формування інвестиційного потенціалу регіональних господарських систем / М. П. Бутко, О. Ю. Акименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №5. – С. 3-7.
2. Водянов А. Шанс на инвестиционный подъем и трудности его реализации / А. Водянов, А. Смирнов // Российский экономический журнал. – 2000. – №11-12. – С. 37-42.
3. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізм реалізації : [монографія] / І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 496 с. (С. 229-230).
4. Гурова К. Д. Экономическая реформа (некоторые аспекты реализации) / К. Д. Гурова. – Харьков : Фолио, 2000. – 388 с.

5. Єгоров А. І. Формування і реалізація інвестиційного потенціалу в перехідній економіці на основі фіскального регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / А. І. Єгоров ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2002. – 18 с.
6. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
7. Колосов А. Ранжирование регионов Украины по уровню инвестиционной привлекательности / А. Колосов // Бизнес Информ. – 1998. – №2. – С. 40-41.
8. Кондрашова М. В. Теоретичні основи формування державної інвестиційної політики на рівні регіону / М. В. Кондрашова // Держава та регіони. – 2008. – №2. – С. 118-121. – (Серія: Державне управління).
9. Максимова Т. Региональная инвестиционная политика: оценка потенциала и использование резервов / Т. Максимова // Ринок ценных бумаг. – 1999. – №13 (148). – С. 32-39.
10. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / [Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І.] ; за ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2006. – Т. 2. – 568 с.
11. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи // Економіка та прогнозування. – С. 119-137.
12. Ольшанський О. В. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості регіону [електронний ресурс] / О. В. Ольшанський. – Спосіб доступу : <http://int.konf.org/olshanskiy-ov-reytingova-otsinka-investitsiynoyi-privablivosti-regionu/>.
13. Руссман И. Б. Методика определения потенциала региона [електронний ресурс] / И. Б. Руссман, М. З. Берколайко, О. М. Бакунец. – Спосіб доступу : http://edu.cdcgate.com/science_conference_002-022.html.
14. Тарангул Л. Інвестиційні процеси регіону: сутність та фактори формування / Л. Тарангул, І. Горленко // Науковий вісник Українського фінансово-економічного інституту. – 1997. – №1. – С. 15-24.
15. Дані з Веб-сайту. – Спосіб доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Олександренко И.В. Оценка инвестиционного потенциала регионов.

Рассмотрены методические подходы к расчету и оценке инвестиционного потенциала, предложенные научными работниками в сфере исследований инвестиционных процессов на региональном уровне. Раскрывается сущность понятия «инвестиционный потенциал» и предлагается методический инструментарий оценки инвестиционного потенциала отдельного региона. На основе предложенной методики оценки осуществлен расчет инвестиционного потенциала в современных условиях и определены рейтинговые позиции регионов.

Ключевые слова: потенциал, инвестиционный потенциал региона, инвестиционные ресурсы, интегральный индекс инвестиционного потенциала.

Oleksandrenko I.V. Estimation of Investment Potential of Regions.

Methodical approaches to the calculation and estimation of investment potential, offered by scientists in the field of researches of investment processes on the regional level have been considered. Essence of concept «investment potential» is elucidated and the methodical mechanism of estimation of investment potential of separate region is offered. On the basis of the offered method of estimation, the calculation of investment potential have been carried out in modern terms and certain rating positions of the regions have been determined.

Key words: potential, investment potential of the region, investment resources, integral index of investment potential.

Надійшло 28.11.2008 р.